

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-112>

УДК 338.439

ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПРОДОВОЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ КЛЮЧОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗАГРОЗ

ASSESSMENT OF THE LEVEL OF FOOD SECURITY IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF KEY ECONOMIC THREATS

Сташкевич Ігор Олександрович

аспірант,

Криворізький національний університет

Навчально-науковий інститут економіки і торгівлі

імені Михайла Туган-Барановського

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8449-4092>**Stashkevych Ihor**

Kryvyi Rih National University

Mykhailo Tugan-Baranovsky Educational and Research Institute
of Economics and Trade

У контексті глибоких трансформацій економіки України, зумовлених як глобальними викликами, так і тривалим збройним конфліктом, питання продовольчої безпеки набуло критичного значення як у політичному, так і в соціально-економічному вимірі. У дослідженні використано інтегрований підхід до аналізу продовольчої безпеки, що поєднує елементи індикаторного оцінювання, порівняльного аналізу динаміки споживання основних видів продовольства, а також інтерпретацію офіційних даних щодо рівнів самозабезпечення та залежності від імпорту. У результаті проведеного аналізу ідентифіковано ключові загрози для продовольчої безпеки, серед яких домінують порушення агропромислового виробництва, диспропорції у споживанні продовольства, регіональна нерівномірність забезпечення продовольчими ресурсами та критично низький рівень доступу до якісного харчування в уразливих груп населення. Обґрунтовано необхідність перегляду стратегії забезпечення продовольчої безпеки з урахуванням нових викликів, що потребує розширення інституційної спроможності держави, запровадження регіонально орієнтованих інтервенцій, посилення ролі громад у формуванні локальної продовольчої політики та впровадження інноваційних агротехнологій.

Ключові слова: продовольча безпека, аграрне виробництво, економічні загрози, економічні фактори, військова агресія.

In the context of deep transformations of Ukraine's economy, caused by both global challenges and a long armed conflict, the issue of food security has become critical both in the political and socio-economic dimensions. Systemic threats associated with the destruction of logistics chains, the occupation of part of agricultural territories, changes in consumer demand and a decrease in the solvency of the population create conditions under which it is necessary to reassess the existing mechanisms for ensuring food security and develop adaptive models of regional and national governance. The study uses an integrated approach to the analysis of food security, combining elements of indicator assessment, comparative analysis of the dynamics of consumption of the main types of food, as well as interpretation of official data on the levels of self-sufficiency and dependence on imports. The methodological framework includes the principles of sustainable development, food availability and functional sustainability. As a result of the analysis, key threats to food security have been identified, among which are dominated by violations of agro-industrial production, disproportions in food consumption, regional uneven provision of food resources and a critically low level of access to quality nutrition in vulnerable groups of the population. It has been determined that traditional instruments of State regulation do not provide a sufficient level of flexibility and adaptability in the conditions of the military economy. The necessity of revising the strategy for ensuring food security taking into account new challenges has been substantiated, which requires expanding the institutional capacity of the State, introducing regionally oriented interventions, strengthening the role of communities in the formation of local food

policy and introducing innovative agricultural technologies. It is concluded that effective provision of food security in modern conditions is possible only if a comprehensive combination of macroeconomic mechanisms, targeted social policy and flexible response to regional risks.

Keywords: food security, agricultural production, economic threats, economic factors, military aggression.

Постановка проблеми. Продовольча безпека є ключовим елементом національної безпеки України, особливо в умовах триваючої з 2022 року військової агресії, яка спричинила руйнування інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів і зниження аграрного виробництва. Економічні загрози, такі як інфляція, зниження доходів населення та зростання безробіття, додатково ускладнюють забезпечення населення доступними продуктами харчування. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу продовольчої безпеки в контексті економічних викликів для розробки стратегій стабілізації аграрного сектору. Стаття спрямована на оцінку рівня продовольчої безпеки України, аналіз ключових економічних загроз та їх впливу на виробництво й споживання продуктів харчування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті дослідження, науковий дискурс зосереджений на аналізі структури споживання, проблемах доступності продовольства, а також впливі макроекономічної нестабільності на фізичну й економічну доступність основних харчових ресурсів для різних соціальних груп населення. Дослідники Євстахевич В., Клипко О., Коцан Ю., Гармаш Р., Слівінський Р. М., Павелець О. [3] підкреслюють, що рівень продовольчої безпеки в Україні є тісно пов'язаним з індикаторами соціальної нерівності, динамікою доходів домогосподарств та змінами в споживчій поведінці. Вагомий внесок у розвиток питання продовольчої безпеки зроблено українськими вченими, зокрема Баранов С. [2], Шабатура Т., Галицький О., Глушков О. [12], які досліджують трансформації у внутрішньому продовольчому ринку внаслідок зовнішньоекономічної турбулентності, порушення торговельних ланцюгів та підвищення вартості логістичних послуг. Вони акцентують увагу на потребі у глибокому моніторингу структури харчових витрат населення, оскільки саме цей показник виступає індикатором якості життя, соціальної захищеності та стабільності продовольчої системи в країні.

Інші науковці, серед яких Мудрак Р., Лагодієнко В., Осіпова А., Фротер О., Соколюк К. [7], Ваха К. та ін. [18], наголошують на важ-

ливості інтеграції економічних індикаторів у дослідження продовольчої безпеки, особливо таких, як індекс споживчих цін на продукти харчування, динаміка вартості продуктового кошика, рівень бідності та частка витрат на харчування в загальній структурі доходів домогосподарств. Значна увага в науковому полі приділяється вивченню фізичної й економічної доступності харчових продуктів для різних регіонів України. Наукова праця Таран Є. [10] акцентується на регіональній асиметрії забезпечення продовольством, яка посилюється в умовах воєнного конфлікту, знищення інфраструктури та масового переміщення населення.

Крім того, актуальною темою в сучасних наукових публікаціях залишається якість харчування населення, що безпосередньо пов'язана з продовольчою безпекою. Дослідники, зокрема Шевченко А., Петренко О., Іванюк Н. [13] відзначають необхідність саме комплексного підходу до оцінки структури харчового раціону, звертаючи увагу на зростання споживання дешевих, але малокорисних продуктів унаслідок зниження доходів. Отже, аналіз літературних джерел засвідчує, що в українському науковому середовищі накопичено значний масив знань про соціально-економічні передумови й фактори, які визначають рівень продовольчої безпеки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність значної кількості наукових напрацювань, присвячених питанням продовольчої безпеки, на сьогодні залишаються нерозкритими окремі важливі аспекти цієї складної проблеми в контексті глибоких економічних загроз, спричинених війною на території України. Недостатньо обґрунтованими залишаються підходи до формування стратегічних продовольчих резервів з урахуванням регіональної нерівномірності аграрного потенціалу.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – провести дослідження поточного рівня продовольчої безпеки України з урахуванням факторів зовнішнього й внутрішнього впливу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Упродовж останніх років Україна зіткнулася з низкою викликів, які істотно впли-

нули на всі сфери суспільного життя, зокрема й на забезпечення продовольчої безпеки, що є ключовою складовою національної безпеки держави. Військова агресія росії, що триває з 2022 року, спричинила значні руйнування інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів та зниження виробництва сільськогосподарської продукції, що суттєво вплинуло на здатність держави забезпечувати населення необхідними продуктами харчування. Крім військових дій, на стан продовольчої безпеки впливають і інші економічні загрози, такі як інфляція, зниження доходів населення, але при цьому фіксується зниження рівня безробіття, через виїзд населення та призов чоловіків до лав Збройних Сил України (табл. 1).

Таблиця 1
Кількість зареєстрованих безробітних в Україні у період 2000 по 2025 рр. (тис. чол.)

Роки	Зареєстрованих безробітних	Всього населення
2000	1178,7	49429,8
2001	1063,2	48923,2
2002	1028,1	48457,1
2003	1024,2	47658,3
2004	975,5	47318,9
2005	891,9	46958,7
2006	784,5	46667,6
2007	673,1	46398,1
2008	596,0	46162,8
2009	693,1	45982,9
2010	452,1	45795,9
2011	505,3	45644,4
2012	467,7	45560,3
2013	487,6	45439,8
2014	458,6	42953,9
2015	461,1	42774,6
2016	407,2	42603,9
2017	352,5	42403,0
2018	341,7	42177,6
2019	338,2	41922,7
2020	459,2	41629,9
2021	295,0	41208,1
2022	186,5	41167,3
2023	96,1	
2024	94,2	

Джерело: сформовано на основі [8]

У 2024 році середньомісячний дохід на душу населення в Україні оцінюється Світовим банком у \$5070. За даними Держстату, середня заробітна плата збільшилася на 23,1% порівняно з 2023 роком і становить 21 473 грн. У сучасних умовах продовольча безпека залишається одним із найгостріших глобальних викликів, що особливо загострюється на фоні зростаючої економічної нестабільності та частих кризових явищ. Так, за підсумками 2022 року, кількість осіб, які страждають від голоду або мають хронічно недостатній раціон харчування, сягнула тривожної позначки у 828 мільйонів осіб, що на 150 млн більше, ніж до початку пандемії COVID-19. Якщо ця тенденція збережеться, то вже до 2030 року очікується подальше зростання кількості людей, які не мають доступу до повноцінного харчування, причому цей показник може перевищити межу у 840 млн осіб, або ж охопити близько 9,8% світового населення [14].

У контексті України ці глобальні виклики набувають особливої гостроти, оскільки країна, попри свій значний аграрний потенціал, перебуває у стані затяжної війни, що супроводжується руйнуванням сільськогосподарської інфраструктури, втратою доступу до орних земель, логістичними збоями та стрімким зростанням вартості продуктів харчування. У 2024 році Україна посіла 52-е місце у Глобальному індексі продовольчої безпеки (Global Food Security Index, GFSI), з результатом 56,4 бали. Результат є підсумком порівняльного аналізу 109 країн світу за низкою ключових показників, пов'язаних із забезпеченням населення продовольством (рис. 1.) [15]. Серед основних чинників, які негативно вплинули на позицію країни в рейтингу, варто відзначити здебільшого воєнні дії на території України та порушення логістичних ланцюгів постачання продовольства [5].

Станом на 2023 рік, за результатами аналізу статистичних показників, зафіксовано спад обсягів реалізованої продукції харчування у порівнянні з довоєнним періодом, що є природним наслідком трансформаційних процесів у продовольчій сфері (рис. 2.) [4].

Упродовж досліджуваного періоду спостерігаються коливання з чітко вираженим піковим значенням у 2021 році та подальшою нестабільністю. У 2019 році обсяг реалізації становив 600 млрд грн., після чого в 2020 році відбулося зниження до 550 млрд грн., що, ймовірно, було зумовлено глобальною економічною рецесією, спричиненою пандемією

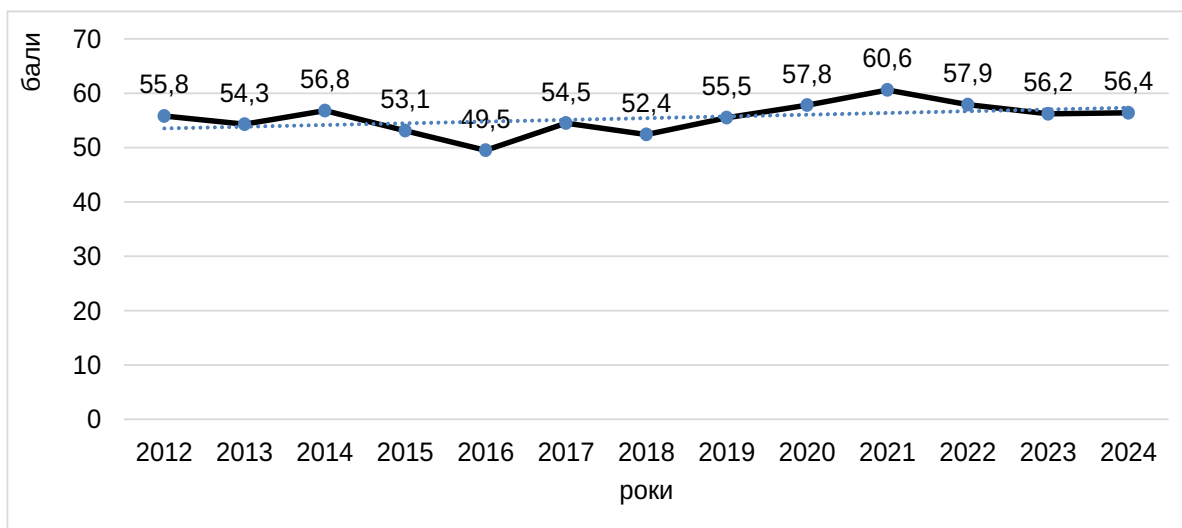

Рис. 1. Динаміка індексу продовольчої безпеки України протягом 2012–2024 рр.

Джерело: сформовано на основі [15]

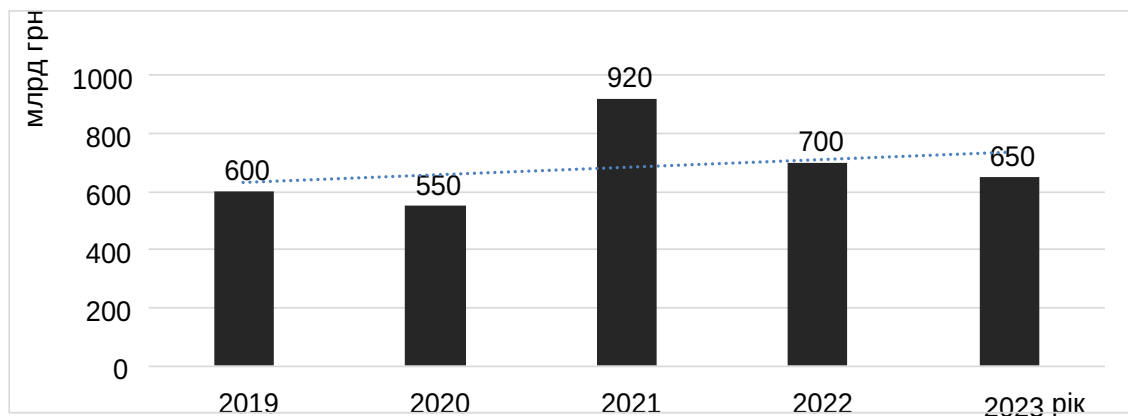

Рис. 2. Зміни обсягів реалізації продукції харчової промисловості в Україні у 2019–2023 роках, млрд грн.

Джерело: сформовано на основі [8]

COVID-19. Однак у 2021 році зафіксовано різке зростання до 920 млрд грн. найвищий показник за п'ятирічний період, що може свідчити про ефект відновлення виробництва та споживання в постпандемічний період. Починаючи з 2022 року, в умовах повномасштабної війни та погіршення логістичних і виробничих процесів, обсяг реалізації знизився до 700 млрд грн., а в 2023 році вже до рівня 650 млрд грн. Як свідчать аналітичні дані, зведені у табл. 2, динаміка обсягів реалізованої промислової продукції за видами економічної діяльності демонструє стабільну тенденцію до підтримання продовольчої самодостатності в Україні.

Упродовж останніх шести років продовольча безпека України постанала як одна з

ключових ланок національної економічної стійкості, що потребує ретельного оцінювання на основі фактичних статистичних даних. Зокрема, аналіз динаміки обсягів реалізації харчової продукції за видами діяльності у 2019–2024 роках дозволяє глибше зрозуміти рівень функціонування агропродовольчого сектору в умовах зростаючих внутрішніх та зовнішніх загроз [12]. Показовим є те, що найбільші обсяги реалізації традиційно спостерігалися у виробництві олії та інших рослинних жирів, від 133,4 млрд грн. у 2019 році до 180,4 млрд грн. у 2024 році. Це свідчить про стабільний експортний потенціал олійного сектору та його важливу роль у підтримці валютної виручки. Водночас, суттєвий спад у виробництві м'яса і м'ясопродуктів після

Таблиця 2

**Обсяг реалізованої харчової продукції в Україні, за видами діяльності,
2019–2024 роки (млн грн.)**

Види продуктів	2019	2020	2021	2022	2023	2024
М'ясо і м'ясопродукти	76495,0	81128,4	102045,3	109175,9	11726,0	12312,3
Чай та кава	8550,0	9083,1	9507,0	8794,5	10475,5	10176,2
Цукор	12232,6	12142,4	20125,5	22148,1	24218,0	25671,1
Олія та інші рослинні жири	133365,2	160019,0	196485,6	167381,9	178610,3	180396,4
Макаронні вироби та подібні борошняні вироби	1287,7	910,4	1086,4	994,4	1270,0	1211,2
Перероблення та консервування фруктів і овочів	18425,6	15639,3	23786,8	19944,5	22285,3	22508,2
Хліб і хлібні продукти	37543,9	36317,4	46794,2	34960,3	39346,0	36651,9

Джерело: сформовано на основі [8]

2021 року (з 102 млрд грн. до 12,3 млрд грн. у 2024 р.) є тривожним індикатором скорочення тваринницького сектору, імовірно, через втрати потужностей унаслідок війни, здорожчання кормів і зниження споживчого попиту. Натомість, позитивна динаміка реалізації цукру (з 12,2 млрд грн. у 2019 до 25,7 млрд грн. у 2024 р.) та консервованих фруктів і овочів свідчить про певну адаптацію переробної галузі до нових економічних умов [8].

Особливу роль у структурі національного продовольства відіграє виробництво зернових та олійних культур, обсяги якого значно перевищують внутрішні потреби, дозволяючи не лише гарантувати національну продовольчу безпеку, а й формувати стійкий експортний потенціал [3, с. 154]. Водночас аналіз динаміки та структури зовнішньої торгівлі, узагальнений у табл. 3, демонструє неоднозначні тенденції.

У контексті повномасштабної війни, яка триває з 2022 року, оцінка продовольчої безпеки України набуває особливої ваги як індикатор національної стійкості. Індекси виробництва харчових продуктів за 2019–2024 роки свідчать про значні коливання, що пояснюються як довоєнними економічними процесами, так і безпосереднім впливом воєнних дій на агропромисловий сектор. Так, виробництво м'яса і м'ясопродуктів, яке демонструвало зростання у 2019–2021 роках, почало знижуватись у 2023 році, опустившись до 92,8% до попереднього року. Така динаміка зумовлена логістичними розривами, зменшенням поголів'я худоби у прифронтових регіонах, а також високою вартістю кормів і енергоносіїв. У 2024 році зафіксоване часткове відновлення (100,4%), що може свідчити про стабілізацію виробництва в тилкових регіонах. Індекс виробництва цукру демонструє надзвичайну волатильність. Зокрема, стрімке

Таблиця 3

Індекси виробництва харчових продуктів за видами діяльності та основними товарними групами в Україні, 2019–2024 роки (у % до попереднього року)

Види продуктів харчування	2019	2020	2021	2022	2023	2024
М'ясо і м'ясопродукти	102,5	100,0	103,9	102,9	92,8	100,4
Чай та кава	94,0	93,2	106,8	106,8	126,2	105,0
Цукор	22,3	67,0	131,9	100,0	4079,8	100,0
Олія та інші рослинні жири	97,7	104,8	80,4	92,8	106,9	96,2
Напої	103,5	96,7	100,4	96,7	92,3	97,9
Молочні продукти	97,9	100,2	94,5	101,5	89,6	96,7
Хліб і хлібні продукти	96,9	95,7	102,2	103,4	103,1	100,3

Джерело: сформовано на основі [6]

зростання у 2023 році (4079,8%) може бути пов'язане з відновленням переробки буряку після тимчасового спаду або ж переорієнтацією на внутрішній ринок [2, с. 41].

Сегмент виробництва олії, що є критичним для українського експорту, виявився чутливим до війни. Після падіння на 20% у 2021 році, у 2023 році спостерігалось зростання до 106,9%, що підтверджує здатність галузі адаптуватися до нових умов, навіть попри втрату частини потужностей на півдні України. Водночас у 2024 році темпи знову знизилися до 96,2%, що може бути наслідком інфраструктурних втрат або перенавантаження внутрішнього ринку. Увагу слід звернути на динаміку у виробництві молочних продуктів. Після деякої стабілізації у 2022 році, вже у 2023–2024 роках зафіксоване послідовне зниження індексів, що вказує на вразливість галузі до війни. Причинами стали порушення ланцюгів постачання, міграція населення та зниження внутрішнього попиту через втрату купівельної спроможності. Загалом, аналіз динаміки індексів виробництва свідчить про неоднорідність впливу війни на різні сектори харчової промисловості. Водночас фіксуються ознаки адаптації у пріоритетних напрямках – олійній та хлібній промисловості, які є базо-

вими для забезпечення продовольчої стабільності в умовах війни [11]. Аналіз статистичних даних свідчить реальний вплив війни на рівень споживання більшості основних видів харчової продукції в розрахунку на одну особу протягом досліджуваного періоду (табл. 4).

Аналіз динаміки споживання основних видів продуктів харчування в Україні у період 2019–2024 років дозволяє зробити висновки не лише про кількісні зрушення у раціоні населення, а й про глибші тенденції, пов'язані з економічною нестабільністю та наслідками повномасштабної війни. В умовах воєнного стану, внутрішнього переміщення населення, руйнування інфраструктури та порушення логістичних ланцюгів, зміни у споживанні стали одним із індикаторів адаптації українців до нової реальності. Позитивним сигналом для системи продовольчої безпеки є зростання споживання м'яса та м'ясних продуктів: з 53,0 кг у 2021 році до 58,5 кг у 2024 році, що свідчить про певну стабільність внутрішнього виробництва або імпорту. Подібна тенденція спостерігається і щодо споживання яєць, зростання з 272 штук у 2021 році до 285,4 у 2024-му. Це свідчить про доступність базових білкових продуктів навіть в умовах економічної кризи.

Таблиця 4

Динаміка споживання основних видів продуктів харчування в Україні, кг на особу (для яєць шт. на особу) у період 2019–2024 рр.

Показник	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2023 р. в % до 2021 р.	2024 р. в % до 2019 р.
М'ясо та м'ясні продукти, субпродукти і жир-сирець	53,6	53,8	53,0	56,3	57,4	58,5	108,3	110,8
Молоко та молочні продукти	201,0	201,9	201,5	200,5	200,2	199,9	99,3	101,0
Яйця, шт.	282,0	278,0	272,0	281,0	283,2	285,4	104,1	103,8
Хлібні продукти (у перерахунку на борошно; крупи, рис, бобові)	97,6	96,6	92,7	93,7	92,5	91,4	99,8	91,8
Картопля	136,0	134,0	132,4	134,2	133,7	133,2	101,0	95,9
Овочі та баштанні продовольчі культури	165,0	164,0	165,9	137,5	132,1	126,9	79,6	77,4
Плоди, ягоди та виноград (без переробки на вино)	58,7	56,5	59,0	49,4	47,0	44,8	79,7	77,5
Риба та рибні продукти	12,5	12,4	13,2	13,5	13,8	14,1	104,5	119,5
Цукор	28,8	27,8	28,5	29,1	29,2	29,3	102,5	98,3
Олія	12,0	12,3	13,6	14,2	14,8	15,4	108,8	129,4

Джерело: сформовано на основі [6]

Водночас окремі категорії продемонстрували стійке скорочення споживання. Зокрема, споживання овочів і плодів знизилось на понад 20% у порівнянні з 2021 роком. Якщо у 2019 році споживання овочів становило 165 кг на особу, то у 2024 році лише 126,9 кг. Подібна динаміка характерна і для плодів та ягід, що може бути зумовлено як фізичною недоступністю цих продуктів у ряді регіонів, так і зростанням цін на них, що знижує їхню економічну доступність для населення з низькими доходами. Зростання споживання олії (з 13,6 кг у 2021 до 15,4 кг у 2024 році) та цукру (з 28,5 кг до 29,3 кг) може свідчити про переорієнтацію населення на калорійно щільні, але дешевші джерела енергії [6; 13]. Разом із цим, дані табл. 5 свідчать про поступове зниження рівня самозабезпечення внутрішнього ринку основними харчовими продуктами.

Аналіз динаміки показників забезпечення продуктами харчування населення України в період 2018–2024 років дозволяє глибше зрозуміти зміни у структурі національної продовольчої безпеки в умовах повномасштабної війни [1]. Зокрема, рівень самозабезпечення м'ясом у 2024 році становить 114,3%, що свідчить про здатність внутрішнього аграрного сектору забезпечити населення базовим

джерелом білка. У випадку з молоком ситуація менш оптимістична: рівень самозабезпечення знизився з 100,6% у 2019 році до 97,2% у 2024 році, тоді як відношення до норми тримається на низькому рівні, трохи понад 57%. Війна додатково ускладнила ситуацію у молочному секторі через руйнування ферм, скорочення поголів'я великої рогатої худоби та порушення холодового ланцюга постачання, що вплинуло на якість і доступність молочних продуктів [6]. Сектор овочів демонструє формальну стабільність у рівні самозабезпечення (понад 100%), проте відношення до норми споживання впало з 103% у 2021 до 78,2% у 2024 році. Це свідчить про серйозні проблеми у доступності продукції, зокрема в урбанізованих або окупованих територіях, де сезонна продукція стає дефіцитною. Аналогічна ситуація з плодами, бо незважаючи на зростання рівня самозабезпечення до 98,6%, фактичне споживання не перевищує половини від раціональної норми (49,7% у 2024 році) [9, с. 19–20].

Аналогічна ситуація простежується й у сегменті м'яса та м'ясопродуктів. Хоча за формальними показниками рівень самозабезпечення у цій категорії залишається високим, внутрішнє виробництво здатне задовольнити

Таблиця 5

Динаміка показників забезпечення окремими продуктами харчування населення України у період 2018–2024 рр.

Показник	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2023 р. в % до 2021 р.	2024 р. в % до 2019 р.
Молоко								
Рівень самозабезпечення, %	100,6	97,0	93,2	98,7	97,9	97,2	5,0	-8,1
Ступінь незалежності, %	4,0	8,2	9,4	5,9	5,6	5,3	-3,8	3,1
Відношення до норми, %	57,3	57,7	57,6	57,3	57,2	57,1	-0,4	0,6
М'ясо								
Рівень самозабезпечення, %	110,2	110,1	111,0	112,5	113,4	114,3	2,2	9,3
Ступінь незалежності, %	0,12	0,10	0,12	0,11	0,11	0,11	-0,01	-0,02
Відношення до норми, %	67,0	67,3	66,3	70,4	71,7	73,0	5,1	7,0
Овочі								
Рівень самозабезпечення, %	101,4	101,4	103,2	100,9	100,8	100,7	-2,4	1,8
Ступінь незалежності, %	4,52	4,27	5,00	11,15	12,52	13,89	7,52	11,18
Відношення до норми, %	102,3	101,9	103,0	85,4	81,8	78,2	-20,6	-23,3
Плоди								
Рівень самозабезпечення, %	76,7	74,5	77,8	93,8	96,2	98,6	23,7	9,8
Ступінь незалежності, %	42,6	48,8	48,5	43,4	42,3	41,2	-6,2	5,3
Відношення до норми, %	65,2	62,8	65,6	54,8	52,2	49,7	-13,4	-14,6

Джерело: сформовано на основі [6]

попит, однак висока вартість м'ясної продукції, обмежена купівельна спроможність споживачів та цінова недоступність певних видів м'яса знижують фактичне споживання. Саме домогосподарства залишаються ключовими виробниками овочів, орієнтуючись передусім на власне споживання, що створює певні ризики нестабільності у випадку зовнішніх або внутрішніх потрясінь, оскільки такий тип виробництва не має високого рівня адаптаційної здатності та стійкої інфраструктурної підтримки з боку держави [17].

У межах проведеного дослідження, з урахуванням воєнного стану та широкомасштабних викликів, які постали перед країною, слід забезпечити формування ефективної державної політики в аграрній сфері має спиратися на створення цілісної системи багаторівневого регіонального управління, що забезпечує сталу координацію між центральною владою, місцевими органами самоврядування, аграрним бізнесом, науково-дослідними установами та кінцевими споживачами, включаючи вразливі категорії населення. Досягнення стабільного рівня продовольчої безпеки неможливе без широкого впровадження інноваційних підходів, які мають бути адаптованими до просторово-територіальних особливостей окремих регіонів України [16].

Висновки. Досліджено та оцінено динаміку обсягів реалізації продукції харчової промисловості в Україні у 2019–2024 роках, зокрема за окремими видами діяльності, що дало змогу встановити значні коливання у виробництві та реалізації таких продуктів, як м'ясо і м'ясопродукти, олія, цукор, хліб та інші, які були зумовлені втратами потужностей, логістичними перебоями, зростанням собівартості продукції, скороченням купівельної спромож-

ності населення та переорієнтацією експортних потоків, при цьому виявлено як негативні тенденції, зокрема стрімке скорочення обсягів виробництва м'яса та хліба, так і позитивні зрушення щодо зростання обсягів виробництва олії, цукру та консервованих фруктів і овочів, що свідчить про певний рівень адаптації переробної галузі до нових економічних реалій.

Оцінено стан продовольчої безпеки України через призму індексів виробництва харчових продуктів та рівня споживання основних видів продовольства на одну особу, у результаті чого встановлено неоднорідність впливу повномасштабної війни на різні сектори харчової промисловості: якщо у виробництві м'яса, молока та хліба спостерігається скорочення або стагнація, то у виробництві олії, цукру та деяких перероблених продуктів – часткове відновлення, водночас аналіз споживання продемонстрував зростання споживання м'яса, яєць та олії, але значне скорочення споживання овочів, плодів та риби, що вказує на загрози для довгострокового здоров'я населення через зміщення раціону у бік калорійно щільних, але менш корисних продуктів.

Обґрунтовано необхідність формування ефективної державної політики в аграрній сфері, яка має базуватися на принципах сталого розвитку, регіональної координації та соціально-економічної справедливості, у тому числі шляхом розроблення міжрегіональних стратегій продовольчої безпеки, модернізації сільськогосподарської інфраструктури (систем зрошення, сховищ, логістичних об'єктів), розвитку регіональних логістичних кластерів, виробничо-збутових кооперативів та агропромислових хабів, що забезпечать гнучкість системи постачання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Агакерімова Р. Вплив війни в Україні на національну та глобальну продовольчу безпеку. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-53> (дата звернення: 21.05.2025)
2. Баранов С. О. Продовольча безпека як елемент системи національної безпеки України. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2024. № 4. С. 38–43. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.4.38> (дата звернення: 21.05.2025)
3. Євстахевич В. Л., Клипко О. В., Коцан Ю. Р., Гармаш Р. В., Слівінський Р. М., Павелець О. О. Динаміка продовольчої безпеки України в умовах воєнного стану. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2024. Вип. 41. С. 151–157. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13787732> (дата звернення: 20.05.2025)
4. Кабінет Міністрів України. Про схвалення Стратегії продовольчої безпеки України на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації. Розпорядження Кабінету Міністрів України. 2024. № 684-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/684-2024-p> (дата звернення: 20.05.2025)
5. Македон В. В., Чабаненко А. В. Факторні складові цифровізації глобальної економіки та макро-економічних систем країн світу. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9875>. DOI: 10.32702/2307-2105-2022.1.11 (дата звернення: 20.05.2025)

6. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/investoram/monitoring-stanuaprk/eksport-z-ukrayini-zernovih-zernobobovih-ta-boroshna> (дата звернення: 21.05.2025).
7. Мудрак Р., Лагодієнко В., Осіпова А., Фротер О., Соколюк К. Концепція продовольчої безпеки: теорія і українська практика. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2024. № 1 (54). С. 452–470. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.1.54.2024.4194> (дата звернення: 20.05.2025)
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukr-stat.gov.ua/> (дата звернення: 20.05.2025)
9. Сташкевич І. Аналіз продовольчої безпеки України: сучасні реалії та майбутні тренди. *Соціальний розвиток: економіко-правові проблеми*. 2025. № 4. С. 12–24. DOI: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.4.12> (дата звернення: 20.05.2025)
10. Таран Є. Виклики та можливості для продовольчої безпеки в Україні: інноваційні засади публічної політики та їх реалізація в умовах високої конкуренції. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 2(2). С. 57. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2\(2\)-57](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2(2)-57) (дата звернення: 20.05.2025)
11. Україна та глобальна продовольча безпека в умовах війни. URL: <https://bit.ly/42jDUgA> (дата звернення: 20.05.2025)
12. Шабатура Т. С., Галицький О. М., Глушков О. А. Продовольча безпека в Україні: можливості та реальність. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 1. С. 266–271.
13. Шевченко А. А., Петренко О. П., Іванюк Н. С. Продовольча безпека України в умовах війни та пріоритетні напрями врегулювання її стану. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. С. 1–12. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-24> (дата звернення: 25.05.2025)
14. FAO, IFAD, UNICEF, WFP, and WHO. The state of food security and nutrition in the world 2024: Financing to end hunger, food insecurity, and malnutrition in all its forms. Rome. <https://doi.org/10.4060/cd1254en> (дата звернення: 21.05.2025).
15. Global Food Security Index. URL: <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/explore-countries> (дата звернення: 21.05.2025).
16. Makedon V., Myachin V., Plakhotnik O., Fisunen N., Mykhailenko O. Construction of a model for evaluating the efficiency of technology transfer process based on a fuzzy logic approach. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2024. No. 2(13(128)). P. 47–57. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2024.300796> (дата звернення: 25.05.2025)
17. Podsokha A., Havrylchenko O., Cherednyk A. The potential for ensuring food security in Ukraine in the context of the ongoing military conflict. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 9. No. 5. 2023. URL: <http://www.baltijapubli-shing.lv/index.php/issue/article/view/2278/2277> (дата звернення: 21.05.2025)
18. Waha K., Accatino F., Godde C., Rigolot C., Bogard J., Domingues J.P., Gotor E., Herrero M., Martin G., Mason-D'Croz D., Tacconi F., van Wijk M. The benefits and trade-offs of agricultural diversity for food security in low- and middle-income countries: A review of existing knowledge and evidence. *Global Food Security*. 2022. Vol. 33. Article 100645. <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2022.100645> (дата звернення: 25.05.2025)

REFERENCE:

1. Agakerimova R. (2023). Vplyv viiny v Ukraini na natsional'nu ta hlobal'nu prodovol'chu bezpeku [Impact of the war in Ukraine on national and global food security]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, no. (50). Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-53> (accessed May 21, 2025)
2. Baranov S. O. (2024). Prodovol'cha bezpeka yak element systemy natsional'noi bezpeky Ukrainy [Food security as an element of the national security system of Ukraine]. *Derzhava ta rehiony. Serii: Pravo*, no. 4, pp. 38–43. Available at: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.4.38> (accessed May 21, 2025)
3. Yevstakhevych V. L., Klypko O. V., Kotsan Yu. R., Harmash R. V., Slivinskyi R. M. & Pavelets O. O. (2024). Dynamika prodovol'choi bezpeky Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Dynamics of food security of Ukraine under martial law]. *Naukovi zapysky L'vivskoho universytetu biznesu ta prava. Serii ekonomichna. Serii yurydychna*, no. 41, pp. 151–157. Available at: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13787732> (accessed May 20, 2025)
4. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024). *Pro skhvalennia Stratehii prodovol'choi bezpeky Ukrainy na period do 2027 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii* [On approval of the Food Security Strategy of Ukraine for the period until 2027 and approval of the operational plan of measures for its implementation. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/684-2024-p> (accessed May 20, 2025)
5. Makedon V. V., & Chabanenko A. V. (2022). Faktorni skladovi tsyfrovizatsii hlobal'noi ekonomiky ta makroekonomichnykh system krain svitu [Factor components of digitalization of the global economy and macroeconomic

systems of the world]. *Efektivna ekonomika*, no. 1. Available at: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.1.11> (accessed May 20, 2025)

6. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine. (n.d.). Available at: <https://minagro.gov.ua/investoram/monitoring-stanuapk/eksport-z-ukrayini-zernovih-zernobobovih-ta-boroshna> (accessed May 21, 2025)

7. Mudrak R., Lahodienko V., Osipova A., Froter O. & Sokoliuk K. (2024). Kontseptsiiia prodovol'choi bezpeky: teor- iia i ukrains'ka praktyka [The concept of food security: theory and Ukrainian practice]. *Finansovo-kredytna diial'nist': problemy teorii ta praktyky*, no. 1(54), pp. 452–470. Available at: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.54.2024.4194> (accessed May 20, 2025)

8. State Statistics Service of Ukraine. (n.d.). Available at: <https://www.ukr-stat.gov.ua/> (accessed May 20, 2025)

9. Stashkevych I. (2025). Analiz prodovol'choi bezpeky Ukrainy: suchasni realii ta maibutni trendy [Analysis of food security of Ukraine: modern realities and future trends]. *Sotsial'nyi rozvytok: ekonomiko-pravovi problemy*, no. 4, pp. 12–24. Available at: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.4.12> (accessed May 20, 2025)

10. Taran Ye. (2022). Vyklyky ta mozhlyvosti dlia prodovol'choi bezpeky v Ukraini: innovatsiini zasady publichnoi polityky ta yikh realizatsiia v umovakh vysokoi konkurentsii [Challenges and opportunities for food security in Ukraine: innovative principles of public policy and their implementation in a highly competitive environment.]. *Visnyk Khmelnytskoho natsional'noho universytetu*, no. 2(2), pp. 57. Available at: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2\(2\)-57](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2(2)-57) (accessed May 20, 2025)

11. Ukraine and Global Food Security in the Context of War. (n.d.). Available at: <https://bit.ly/42jDUgA> (accessed May 20, 2025)

12. Shabatura T. S., Halytskyi O. M., & Hlushkov O. A. (2024). Prodovol'cha bezpeka v Ukraini: mozhlyvosti ta real'nist' [Food security in Ukraine: opportunities and reality]. *Ukrains'kyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, no. 9(1), pp. 266–271.

13. Shevchenko A. A., Petrenko O. P. & Ivaniuk N. S. (2024). Prodovol'cha bezpeka Ukrainy v umovakh viiny ta priorytetni napriamy vrehuvannia yii stanu [Food Security of Ukraine in War Conditions and Priority Directions of Settlement of Its State]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, no. 59, pp. 1–12. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-24> (accessed May 25, 2025)

14. FAO, IFAD, UNICEF, WFP, & WHO. (2024). *The state of food security and nutrition in the world 2024: Financing to end hunger, food insecurity, and malnutrition in all its forms*. Rome. Available at: <https://doi.org/10.4060/cd1254en> (accessed May 21, 2025)

15. Global Food Security Index. (n.d.). Retrieved May 21, 2025, from <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/explore-countries> (accessed May 21, 2025)

16. Makedon V., Myachin V., Plakhotnik O., Fisunen N. & Mykhailenko O. (2024). Construction of a model for evaluating the efficiency of technology transfer process based on a fuzzy logic approach. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, no. 2(13(128)), pp. 47–57. Available at: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2024.300796> (accessed May 25, 2025)

17. Podsokha, A., Havrylchenko, O., & Cherednyk, A. (2023). The potential for ensuring food security in Ukraine in the context of the ongoing military conflict. *Baltic Journal of Economic Studies*, no. 9(5). Available at: <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/2278/2277> (accessed May 21, 2025)

18. Waha, K., Accatino, F., Godde, C., Rigolot, C., Bogard, J., Domingues, J. P., Gotor, E., Herrero, M., Martin, G., Mason-D'Croz, D., Tacconi, F., & van Wijk, M. (2022). The benefits and trade-offs of agricultural diversity for food security in low- and middle-income countries: A review of existing knowledge and evidence. *Global Food Security*, no. 33, Article 100645. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2022.100645> (accessed May 25, 2025)